

Omul amestecat

(The mixed man)

Dumitru CRUDU

La prima vedere, în totalitarism, societatea basarabeană a fost una schizoidă, fiind compusă, pe de o parte, din oameni cărora le intrase comunismul în sânge și dormeau cu portretele lui Lenin sub pernă, iar pe de altă parte, din opozanți ai regimului. La o privire superficială, conformiștii sau oportuniștii predominau, iar rebelii erau o mână de oameni. Din același punct de vedere, un schimb de poziții s-a produs după 1989, când râuri de oameni curgeau pe fostul bulevard Lenin, cerând limbă și alfabet, iar lichelele nu mai știau pe unde să-și scoată cămașa. Dacă am merge pe mâna acestei interpretări a realității totalitare, împărțind lumea doar în alb și negru, s-ar putea să nu înțelegem prea bine sau chiar nimic din ceea ce s-a întâmplat în acele vremuri și să orbecăm și mai departe în ceață.

Nu neg faptul că societatea comunistă a fost populată de conformiști, canalii, ticăloși, rebeli, opozanți, oameni dedublați care una ziceau și cu totul altceva gândeau sau din tipi abili care știau când să-și

întoarcă mantaua după vânt. Nu vreau să demantelez pe nimeni și nimic și nu tăgăduiesc faptul că au fost și oameni care au luptat contra regimului, după cum au fost și destui oameni care se scăldau în acele timpuri în râuri de lapte și miere. Cu toate acestea, după părerea mea, basarabeni nu au fost niciodată în tranșee, luptând fie de-o parte a baricadei, fie de alta. Nu vreau să decomandez spiritul combativ al unor basarabeni și capacitatea altora ieșită din comun de-a se adapta oricărui regim politic care s-ar instala afară, chiar și dacă acesta ar fi unul thailandez, ci vreau să spun că adevărații rebeli și adevărații oameni sovietici au fost, dacă înțelegeți ce vreau să spun, mai degrabă niște excepții. Adică au fost niște excepții cei care au fost exclusiv doar canalii sau doar disidenți, doar lichele sau doar rebeli, doar profitori fără niciun fel de scrupule sau doar opozanți înflăcărați, cum spunea undeva și Petru Negură. Nu zic că nu au fost și din aceștia. Au fost, fără doar și poate, dar aceștia au fost, așa cum

am mai spus mai la deal, mai curând niște oi rătăcite de turmă.

Hai să dau câteva exemple ca lucrurile să fie și mai limpezi. Să-i luăm, de exemplu, pe Emilian Bucov și pe Grigore Vieru. Părerea larg răspândită despre autorul poemului *Cresc etajele* este că a fost un profitor de pe urma regimului comunist, cântând ode kilometrice „mărețelor” realizări comuniste, doar pentru a-și umple buzunarele cu bani. În același timp, percepția cristalizată care a supraviețuit timpului asupra lui Grigore Vieru e că acesta a fost un opozant al regimului sovietic. Nu pun la îndoială că poetul care a cântat mama și limba ca nimeni altul a avut un rol deosebit în ceea ce privește conservarea identității naționale a românilor basarabeni, dar, în același timp, lui Grigore Vieru îi aparțin unele dintre cele mai frumoase poezii dedicate lui Lenin. Pe de altă parte, nimeni altul decât Emilian Bucov i-a luat apărarea Leonidei Lari, atunci când aceasta fusese întoarsă cu fața la perete de către zbirii sovietici. Nu cred că cele câteva poezii realist-socialiste ale lui Grigore Vieru i-ar anula rolul pozitiv pe care l-a jucat în perioada sovietică, tot așa cum nici faptele

bune ale lui Emilian Bucov nu-l pot scoate basma curată pe poetul realist-socialist Emilian Bucov.

Am dat aceste exemple ca să relev faptul că nu există rebeli pur-sânge sau oportuniști fără niciun Dumnezeu. Sau, altfel spus, vreau să susțin ideea, și sper ca nimeni să nu intre la idee din această cauză, că omul care a predominat în perioada totalitară, dar care mai e central și în post-totalitarism e omul amestecat, în care se întâlnesc contrariile, acesta putând fi în același timp și un opozant contra regimului, dar și un oportunist sau un laș în anumite situații. Un exemplu concludent pentru acest tip de om este Andrei Lupan. Cunoscut de oameni, dacă nu mii, în acest oraș care pot să-mi demonstreze că a fost un om foarte bun, după cum cunosc și foarte mulți oameni care ar putea să-mi spună că a fost un oportunist. Cine are dreptate? Eu cred că ambele tabere, și cei care-l admiră, dar și cei care-l contestă. Adică, Andrei Lupan a fost un om amestecat în adevăratul înțeles al cuvântului.

Omul amestecat domină și azi în societatea basarabeană, dar despre asta vom vorbi cu o altă ocazie.